

Leila Koivunen ja Anna Rastas

Suomalaisen historian tutkimuksen uusi käänne?
 Kolonialismikeskustelujen kotouttaminen
 Suomea koskevaan tutkimukseen
A New Turn in Finnish History?
The Integration of Discussions on Colonialism
into Finnish Research

Suomalaisten historioitsijoiden kiinnostus siihen, miten kolonialismi on vaikuttanut myös suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin, heräsi moniin muihin tieteenaloihin verrattuna varsin myöhään, vasta 2010-luvulla. Tarkastelemme ensin sitä, millainen kotimaisen historian tutkimuksen suhde kolonialismiin oli ennen tuota käännettä ja jäljitämme sitten kolonialismi-, jälkikolonisaatio- ja dekolonisaatiokeskustelujen reittejä suomalaista yhteiskuntaa käsittelevään tutkimukseen muilla tieteenaloilla. Sovellamme analyysissä historiografista ja etnografista lähestymistapaa. Lopuksi pohdimme, miten erilaisilla tieteellisillä ja poliittisellä aktivismin kentillä käytävät kolonialismia koskevat keskustelut haastavat nykypäivän historiantutkimusta ja mitä annettavaa sillä on muulle tutkimukselle ja keskustelulle.

Asiasanat: historiantutkimus, kolonialismi, jälkikolonialinen teoria, dekolonisaatio, marginalisaatio, inklusiivisuus

During the past decade, Finnish historians have shown an increasing interest in analyzing the implications of colonialism in the Finnish context. As historians are latecomers in discussions on the effect of colonialism in Finnish society and culture, this article examines what kind of scholarly and other fields of discussion they are now joining. By combining historiographic and ethnographic approaches and by crossing disciplinary boundaries, the article first outlines the relation of Finnish historical research to colonialism before the 2010s. Secondly, it analyzes how, from the 1970s onwards, multidisciplinary postcolonial theorizations and, more recently, claims for decolonization have reached Finland and become integrated into the research conducted in various disciplines as well as in the fields of identity politics and activism. The article concludes by describing how exploring colonialism and addressing its legacies also in the Finnish context can lead to increasingly inclusive interpretations of national history.

Keywords: historical research, colonialism, postcolonial theory, decolonization, marginalization, inclusion

Sami Lakomäki, Sirpa Aalto ja Ritva Kylli

Näkymättömissä ja kuulumattomissa?
 Saamelaiset ja koloniaaliset arkistot
Unseen and Unheard? Sámis and Colonial
Archives

Tulisiko valtioiden, kirkkojen ja uudisasukkaiden ekspansio saamelaisten kotimaille Fennoskandiassa keskijalta lähtien nähdä kolonialismina? Tämä kysymys on 2000-luvun mittaan puhuttanut suomalaisia historioitsijoita, poliitikkoja ja kansalaisia ja synnyttänyt kiivas-takin väittelyä. Suhteellisen vähälle huomiolle kiistoissa on jäänyt se, että huomattava osa saamelaisten menneisyyksiä dokumentoivasta kirjallisesta aineistoista on syntynyt osana kyseistä ekspansiota. Saamelaisia käsitteleviä kirjallisia dokumentteja tuottivat ja arkistoivat erityisesti ennen 1900-lukua pääasiassa muut kuin saamelaiset. Heidän intressinsä, kielensä ja epistemologiansa muokkasivat ratkaisevasti, mitä tallennettiin ja miten. Tässä artikkelissa pyrimme edistämään kriittistä keskustelua koloniaalisten arkistojen roolista sekä saamelaisten että koko Fennoskandian historioiden rakentamisessa. Tarkastelemme, miten koloniaaliset arkistot ovat raamittaneet suomalaista historiankirjoitusta, ja pohdimme, kuinka tutkijat voivat haastaa, ristivalottaa ja purkaa niitä. Kun koloniaalisia arkistoja analysoidaan kolonialismin synnyttäminä kulttuurisina tuotteina, ne voivat auttaa tutkijoita ymmärtämään Fennoskandian historiaa vyyhtimäisenä ja moniäänisenä prosessina, jossa keskeisellä sijalla ovat olleet niin konfliktit kuin rinnakkaiselokin etnisesti, kulttuurisesti ja kielellisesti erilaisten yhteisöjen välillä. Tällainen lähestymistapa kannustaa historioitsijoita ottamaan vakavasti kolonialismin saamelaisten kotimailla, mutta myös ruotimaan yksityiskohtaisesti sen monitahoisia ja muuttuvia muotoja.

Avainsanat: saamelaiset, kolonialismi, koloniaaliset arkistot, Suomi

Should the expansion of states, churches, and settlers to the homelands of the indigenous Sámi people in Fennoscandia from the Middle Ages on be understood as colonialism? This question has increasingly puzzled Finnish historians, politicians, and citizens in the 2000s, often igniting heated debate and disagreement. What has remained relatively unexplored in these disputes is that much of the documentary material recording Sámi pasts has itself been profoundly shaped by this expan-

sion. Especially before the twentieth century, most written documents dealing with the Sámis were produced and archived by non-Sámis whose interests, languages, and epistemologies crucially molded what was recorded and how. This article seeks to promote a critical discussion on the role of such colonial archives in the construction of both Sámi and Fennoscandian histories. It examines how the colonial archives have framed Finnish historiography and explores how scholars can challenge, cross-examine, and deconstruct them. If analyzed as cultural products created in colonial encounters, the colonial archives can help scholars to understand the history of Fennoscandia as an entangled and multivocal process in which conflicts and collaboration among ethnically, culturally, and linguistically diverse communities has played a central part. Such an approach, we argue, forces historians to take colonialism on Sámi homelands seriously but also invites them to dissect in greater detail its complex and shifting faces.

Keywords: Sámis, colonialism, colonial archives, Finland

Raita Merivirta

Shikarilla brittiläisessä Intiassa ja Nepalissa: C.G.E. Mannerheimin tiikerinmetsästysmatkat ja kolonialismi

On Shikar in British India and Nepal:

C. G. E. Mannerheim's Tiger-Hunting Trips and Colonialism

Suurriistanmetsästys oli brittiläisessä Intiassa olennainen osa siirtomaahallintoa, joka palveli britti-imperiumin poliittisia, hallinnollisia, sotilaallisia, virkistykseksi sekä symbolisia tarpeita. Marsalkka C.G.E. Mannerheim teki kaksi matkaa brittiläiseen Intiaan ja Nepaliin vuosina 1927–1928 ja 1937 tarkoituksenaan metsästää tiikereitä. Mannerheim oli näillä metsästysmatkoillaan brittiupseerien ja -hallintovirkamiesten vieraana, mikä mahdollisti metsästyksen mahtipontisesti norsujen kera tavalla, joka ei ollut tavallisten intialaisten tai brittienkään ulottuvilla. Tämä artikkeli tarkastelee Mannerheimin metsästysmatkoja brittiläisen kolonialismin viitekehityksessä ja kysyy, voidaanko Mannerheimin metsästysmatkoja brittiläisessä Intiaan ja Nepaliin pitää osallisuutena kolonialismiin. Artikkelin alkuperäislähteinä toimivat Mannerheimin matkoiltaan lähettämät kirjeet, hänen muistelmansa (1951–1952), Intian metsästysretkiltä otetut valokuvat, Mannerheimin esitelmä Tigerjakt i Indien keväältä 1937 sekä Mannerheimin lehdistölle antamat lausunnot aiheesta.

Artikkelissa päädytään siihen johtopäätökseen, että Mannerheimin toimintaa metsästysretkillä ja hänen epäsuoraa osallistumistaan brittiläiseen siirtomaan hallintaan tiikerinmetsästyksen toteuttamiseksi voidaan

tulkita osallisuutena kolonialismiin. Mannerheim vaikuttaa ottaneen helposti paikan itselleen brittiläisen siirtomaaj- ja luokkahierarkian huipulla, mikä puolestaan soi hänelle vain siirtomaaeliitille varattuja etuoikeuksia.

Asiasanat: C. G. E. Mannerheim, tiikeri, metsästys, brittiläinen Intia, Nepal, kolonialismi

Hunting, especially big-game hunting was an integral part of British colonial administration in the Indian subcontinent. Hunting served political, administrative, martial, recreational and symbolic needs of the British Empire in India. Finnish Marshall C.G.E. Mannerheim visited British India and the kingdom of Nepal twice, in 1928 and in 1937, with the purpose of hunting for tigers. While there, he was a guest of British administrators and military personnel, which gave him a chance to hunt in a style – with elephants and grandeur – not available for ordinary Indians or middle- or lower-ranking Britons. This article examines Mannerheim's hunting trips within the framework of British colonialism and asks if they can be seen to constitute "colonial complicity". The primary material of the study includes Mannerheim's memoirs (1951–1952), Mannerheim's presentation of his 1937 trip at a hunting society meeting in Helsinki, Mannerheim's letters and statements given to newspapers.

The article concludes that Mannerheim's actions on his hunting trips and his use of and indirect participation in the British colonial system to facilitate his desire to hunt tigers can be interpreted as "colonial complicity". Mannerheim seems to have easily taken his place at the top of the British colonial racial and class hierarchy, which in turn endowed him with privileges reserved for the colonial elite.

Keywords: C. G. E. Mannerheim, tiger, hunting, British India, Nepal, colonialism

Johanna Turunen ja Mari Viita-aho

Suomalaisuuden ja toiseuden rajamailla:

Eksotisointi Gallen-Kallelan Museon Afrikka-kokoelman näyttelyhistoriassa

Changing Interpretations of the Gallen-Kallela Museum's Africa Collection

Museoilla on ollut historiallisesti keskeinen rooli kansallisuuden ja kansallisen kuvaston tuottajina ja kulttuuriperinnön ylläpitäjinä. Osana kansallisen identiteetin rakentamisprojektia museot ovat osallistuneet myös eksotisoivan kuvaston ja toiseuden tuottamiseen ja toiminnallaan vahvistaneet kolonialistisia erontekoja. Tässä artikkelissa otamme erityiseen tarkasteluun Gallen-Kallelan Museon Afrikka-kokoelman näyttelyhistorian ja pohdimme, miten museo on kokoelmaa esittäessään osallistunut kolonialistisen kuvaston tuottamiseen ja uudelleen tulkitsemiseen. Tutkimuksessa

esiin nostamamme näyttelyt jakautuvat neljälle vuosikymmenelle (vuosille 1972, 1987, 1993, 2003). Aineistonamme on kirjallista näyttelytuotannon materiaalia Gallen-Kallelan Museon arkistoista sekä aikalaislehdistön julkaisuja. Lähestymme näyttelytuotannon prosessia museon aktiivisen toimijuuden kautta ja kysymme, millaisia eksotisoivia diskursseja Gallen-Kallelan on käyttänyt Afrikka-kokoelmaa käsittelevissä näyttelyissä ja miten nämä diskurssit näkyvät aineistossa. Yhdistämme menetelminä lähdekriittistä luentaa ja näyttelytuotannon analyysiä. Artikkelini korostaa kokoelmia ympäröivän tiedontuotannon tärkeyttä. Tutkimuksessa esitämme, kuinka museo osallistuu näyttelytuotannon kautta instituutiona toiseuden ja erontekojen tuottamiseen, ja heijastelee näin tehdessään yhteiskunnassa kulloinkin vallitsevia arvoja.

Asiasanat: näyttelyhistoria, näyttelytuotannon analyysi, eksotisointi, kolonialismi, Gallen-Kallelan Museo, Afrikka

Museums have historically played a central role in the formation of national imaginaries and national identity. As a part of this national project, museums have actively participated in the (re)production of otherness through exhibiting colonial imagery and artefacts. This article scrutinizes the Gallen-Kallela Museum's Africa collection's exhibition history from a colonial perspective, and elaborates how this particular museum has exhibited the collection and communicated about the collection's colonial entanglements to the public. Through critical analysis of exhibitions from four decades (the years 1972, 1987, 1993 and 2003) we investigate what kind of a role the Gallen-Kallela Museum has played as a producer of colonial knowledge. The data includes different exhibition documentation from the museum's archive and media publications related to the exhibitions. By focusing on the agency of the museums, we analyse how exoticism is used in the exhibitions in different decades and how these exhibitionary discourses develop over time. We argue that explicit focus on the processes of knowledge production around colonial collections can enable making the intangible heritage of colonialism visible. Addressing power hierarchies and embedded colonial ideologies is the first step in starting to overcome the colonial legacies entangled in these collections.

Keywords: exhibition history, artefact review, exoticism, colonialism, the Gallen-Kallela Museum, Africa

Elina Arminen

Seikkailu Jäämerellä: Kaarlo Hännisen Jäämeren sankari ja suomalainen kolonialismi

Adventure on the Arctic Ocean: Kaarlo Hänninen's Jäämeren sankari and Finnish Colonialism

Artikkelissani luen Kaarlo Hännisen nuorten seikkailuromaania Jäämeren sankari (1925) osana pohjoisen kolonialismin historiaa ja siihen liittyviä neuvotteluja rajoista, kuulumisesta ja ulossulkemisesta. Jäämeren sankari kytkeytyy rajojen jatkuvaan muutokseen Suomen pohjoisilla ja itäisillä rajoilla. Romaani ilmestyi ajankohtana, jolloin Petsamo oli vasta liitetty Suomeen. Se kuvaa 1860-luvun Jäämeren kalastusta, valaanpyyntiä ja eri kansallisuuksien ja etnisten ryhmien törmäyksiä. Artikkelissani analysoin tapoja, joilla romaani luonnollistaa Petsamon kuulumista Suomelle, pohdin, millaisena se representoi kansainvälisen kolonialistisen kilpailun pohjoisen luonnonrikkauksista ja kuinka se kiinnittyy oman aikansa tieteellisillekin diskursseille ominaisiin käsityksiin rodusta ja kansanluonteesta. Keskeisimpiä käsitteitä artikkelissani ovat kolonialismin kompleksisuus, ekseptionalismin ja raja. Analyysissäni Vertaan Jäämeren sankarissa ilmeneviä arvoja ja asenteita muihin aikakauden kolonialistisista asenteista kertoviin dokumentteihin, muiden muassa Hännisen oppikirjoihin. Analyysi osoittaa, että neuvottelu kuulumisesta ja eroista kiinnittyy epävarmaan itärajaan ja haluun rakentaa vahvaa pohjoismaista identiteettiä. Jäämeren sankari toimii myös esimerkkinä niistä valistuksen ajatteluun palautuvista länsimaisen rationalismin ihanteista, joiden avulla Suomessakin luonnonvarojen hyödyntäminen ja alkuperäiskansojen, Hännisen romaanin tapauksessa kolttasaamelaiten, alistaminen oikeutettiin.

Avainsanat: kolonialismin kompleksisuus, ekseptionalismin, raja, Kaarlo Hänninen, Petsamo, Jäämeri

The article examines Kaarlo Hänninen's youth adventure novel *Jäämeren sankari* (1925, *The Hero of the Arctic Ocean*) on the context of the colonial history of the northern regions. *Jäämeren sankari* connects with the continuous process of negotiation of the borders and use of resources in the Arctic North. The novel offers a representation of the fishing, whale hunting and cultural encounters on the Pechenga (Petsamo) in the 1860s. It was written few years after the Finnish annexation of the former Russian area of Pechenga. I argue that the novel naturalizes Pechenga as part of Finland and constructs shared identity of the Nordic Countries. The analysis shows that the novel justifies the international competition for the northern natural resources by using the discourses of western ideology of rationalism, and even scientific racism. The most important concepts in the article are colonial complicity, exceptionalism, and border as a sociocultural construction. I compare the

discourses of the Jäämeren sankari to other documents of the time, such as geography textbooks.

Keywords: colonial complicity, exceptionalism, border, Kaarlo Hänninen, Pechenga, Arctic Ocean.

Laura Hollsten ja Salla Tuori

Avoim ja vapaa kaikille, varsinkin eurooppalaisille: suomalaissiirtolaisten utooppinen yhteisö Dominikaanisessa tasavallassa 1929–1944
Free and Open to All, Especially Europeans: Finnish Utopian Community in the Dominican Republic, 1929–1944

Ryhmä suomalaisia vegetaristeja ja luonnonparannus- aatteen kannattajia perustivat vuonna 1929 Viljavakaksi kutsutun utopiyhteisön Dominikaaniseen tasavaltaan osaksi Villa Vásquezin monikansallista siirtokuntaa. Suomalaisyhteisöä tarkastellaan artikkelissa osana Dominikaanisen tasavallan kolonialismin tuottamaa rakennetta, johon kuviteltiin ja pakotettiin eri etnisiä ja rodullistettuja ryhmiä, kuten suomalaisia, saksalaisia, haitilaisia tai dominikaaneja. Tavoitteena on paneutua suomalaissiirtolaisten tulkintoihin ja näkemyksiin ympäröivästä maailmasta. Suomalaisyhmän tarkastelu osana suomalaisen asutuskolonialismin historiaa valaisee sitä, miten suomalaissiirtolaiset hahmottavat eri etnisiä ryhmiä ja miten he asettuivat osaksi paikallista yhteiskuntaa.

Avainsanat: asutuskolonialismi, siirtolaisuus, utopia-yhteisöt, vegetarismi

This article examines coloniality, race and gender in the context of a Finnish vegetarian utopian community at Villa Vásquez in the Dominican Republic. The study explores the community as part of settler colonialism of the Caribbean, a perspective only recently applied to Finnish migration to the Americas. The Finnish community is viewed as part of a Dominican hierarchical structure into which other ethnic, racialized groups were imagined. Studying of the Finnish settler group as a part of the history of Finnish settler colonialism elucidates not only ways in which the Finnish settlers regarded other ethnic groups in the Dominican Republic, but it also casts light on how they established themselves as part of local society. We analyse the case with empirical material consisting of newspaper and journal articles by the Finnish migrants as well as other type of written material produced by the settlers themselves. Thus, the small scale migration to the Dominican Republic is contextualised in larger processes and structures of settler colonialism.

Keywords: settler colonialism, migration, utopian communities, vegetarianism

Liisa-Maija Korhonen

”Tulinen Amerikan kiihko”: Tunteet ja koloniaalisuus Anna ja Edvard Skogmanin kirjeissä Argentiinasta 1906–1907
“Flaming American Fever”: Emotions and Coloniality in Anna and Edvard Skogman’s Letters from Argentina 1906–1907

Toukokuun 12. päivänä 1906 Anna ja Edvard Skogman nousivat tyttärensä Elisabethin kanssa höyrylaiva Linneaan Helsingin Eteläsatamassa lähteäkseen uudisraivaajiksi Misionesiin, Argentiinan trooppiselle rajaseudulle. Helsingiläisperheen elämä Colonia Finlandesa siirtokunnassa kesti kuitenkin vain heinäkuuhun 1907, jolloin Anna menehtyi tuberkuloosiin Buenos Airesissa ja Edvard ja Elisabeth aloittivat köyhtyneinä paluumatkansa Suomeen. Artikkelissani kuron yhteyksiä Skogmanin perheen kokemusten ja laajemman koloniaalisen viitekehyksen välille. Anna ja Edvard Skogmanin kirjeet kertovat kohtaamisesta toiseuden – niin luonnon kuin alkuperäisasukkaiden – kanssa, ja paljastavat, millainen tunteellinen ja kehollinen kokemus Misiones uudisasuttajille oli. Kirjeet avaavat näkökulman Misionesin 1900-luvun alun kontaktivyyhykkeelle, joka näyttyy mutkikkaana ja jäykkiä kategorisointeja pakenevana ympäristönä: valkoisina eurooppalaisina uudisasuttajina Skogmanit olivat kiistatta koloniaalisia toimijoita, mutta varattomina siirtolaisina he jäivät argentiinalaisessa yhteiskunnassa itsekin heikkoon asemaan. Tarkastelemalla Skogmanin perheen tapausta ja asutuskolonialistista Argentiinaa artikkelini osallistuu keskusteluun suomalaisten roolista osana globaalin modernin maailman koloniaalisia rakenteita.

Asiasanat: koloniaalisuus, asutuskolonialismi, tunteet, kontaktivyyhyke, Colonia Finlandesa, Argentiina

On May 12, 1906, Anna and Edvard Skogman and their daughter Elisabeth embarked on a voyage to the “New World” to become pioneer settlers of a Finnish agricultural colony in Misiones, Argentina’s tropical frontier. However, the life of the Finnish family in Colonia Finlandesa lasted only until July 1907, when Anna died of tuberculosis in Buenos Aires and Edvard and Elisabeth, by then impoverished, began their journey home. This article draws connections between the local and the global: between one family and a wider framework of coloniality. The letters of Anna and Edvard Skogman reveal the ways in which the settlers emotionally and corporeally experienced everyday life in the Selva Misionera, as well as the ways in which otherness of nature and indigenous people was confronted and imagined by them. The letters describe an early 20th century contact zone that is complex and escapes rigid categorizations; as white European settlers the Skogmans were undeniably colonial actors, but as immi-

grants they found themselves in a subordinate position in the contemporary Argentinian society. Taking the Skogman family and settler colonial Argentina as its case study, this article contributes to the discussion of Finns' participation in colonial practices in the making of global colonial/modern world.

Keywords: coloniality, settler colonialism, emotions, contact zone, Colonia Finlandesa, Argentina

Timo Särkkä

Kolonialismin toiseus ja kamera: C. T. Erikssonin valokuvat ja Katangan kuparikenttien suomalaiset "pioneerit" 1901–1906

Colonial Otherness and the Camera: C. T. Eriksson's Photographs and the Finnish Pioneers of the Katanga Copperbelt, 1901–1906

Artikkelissa tutkitaan kolonialismin historiaa ja perintöä Katangan (Kongon eteläisin maakunta) kuparikentillä (Copperbelt) työskennelleen suomalaissyntyisen "pioneerin", Carl Theodor [Charles Theodore] Erikssonin (1874–1940) valokuvien kautta. Tutkimus perustuu laajaan alkuperäisaineistoon, joka käsittää muiden muassa valokuvia, päiväkirjoja sekä kaivosyhtiöiden yritysarkistoja. Alkuperäisaineistoa rinnakkain analysoimalla voidaan muodostaa yksityiskohtainen esitys kaivosteollisuuden historiasta Katangan kuparikentillä ja pohtia kysymystä kolonialismin toiseudesta suomalaistaustaisten kaivostyöntekijän elämän ja ajattelun kautta. Erikssonin valokuvista ja päiväkirjamerkinnöistä korostuvat eurooppalaisen kaivosteollisuuden syntytaustat, mustan työvoiman ja valkoisen työnjohdon väliset suhteet ja

valkoisen pioneerin identiteetti. Vielä 1950-luvun lopulla eurooppalaisen kaivosteollisuuden alkuaikojen pioneereja muisteltiin nostalgisesti eteläisen Afrikan historiankirjoituksessa. 1960-luvulla tapahtuneet brittiläisen ja belgialaisen siirtomaajärjestelmien romahtamiset, kaivosteollisuuden ja ylipäätään eurooppalaisten yritysten huono maine Afrikan luonnonvarojen ja afrikkalaisen työvoiman hyväksikäyttäjinä muuttivat suhtautumisen tuomitseväksi. Vasta viime vuosina aihetta on ryhdytty tutkimaan tasapuolisemmin, osana kolonialismin, siirtolaisuuden sekä etnisyyden ja identiteetin tutkimusta.

Asiasanat: C.T. Eriksson (1874–1940); valokuvaus; kolonialismi; kaivosteollisuus; Katanga

In recent studies, photography has become the site of analysis of and debate about how colonisers have used photographic practices to construct not merely individual selves, but racial and national histories. Using as a case study one particular photographer, Carl Theodor Eriksson (1874–1940), a Finnish-born 'pioneer-settler' who migrated to Rhodesia in the mid-1890s, this article analyses photographs attributed to Eriksson, featuring a collection of glass plates taken in the Copperbelt of North Western Rhodesia and adjoining Katanga between 1901 and 1906. It details what aspects of the colonising process Eriksson's photographs emphasise and how such process shapes the meanings of photographic images. The close reading of Eriksson's photographs shows the potential which a photograph has to drive forward an analysis, especially when it can be embedded in and supported by travel writing.

Keywords: C.T. Eriksson (1874–1940); photography; colonialism; mining; Copperbelt